

ADATOK.

AZ ERDÉLYI HARMINCZADOK UTASÍTÁSA 1591-ből.

Instructio, qua tricesimae nostrae Transilvanienses Zilah, Deés, Sombor, Hunyad, Váradgya, Szászváros, Déva, Nagybánya, cum filialibus earum, nobili Petro Zok per triennium in arendam sunt locatae, anno domini 1591. die prima mensis Aprilis.

Hogy azmi harminczadinknak jövedelmi hasznosbban és jobb módjával az mi tárházunkban bészolgáltatassanak, egyéb bizonyos és hasznos okokat is meggondolván, melyek minékünk, az országnak is, javára és hasznára valóknak ítéltenek lenni, *adtuk az mi erdélyi harminczadinkat*, melyek felül megneveztettenek, filialisival egyetemben *arendában* három esztendeig az nemes *Zok Péternek* ez ide alá megirt conditiókkal.

Első. Hogy ez megnevezett harminczadoktul esztendőnként az mi tárházunkban 10,000 forintot tartozzék fizetni.

Az *niederlandi áros embert* penig, kinek *Joannes* . . . . . *
neve, ki *Nagybányán* lakik, valaminemü móddal és conditiókkal neki azmi levelünket *adtuk*, azokban mindent voltaképpen megtartsa és az levél continentiája szerént semmiben meg ne háborítsa és annak harminczadjait az 10,000 forint summába bele ne tudja, hanem azon kívül, az megirt summát azmi tárházunkban éppen bészolgáltassa.

A summáknak megfizetésének első napja lészen: ez mostan következendő keresztelő szent János napja, az második fizető nap: az következendő szent Márton napja, mindkettő ugyanezen 1591. esztendőben.

Másodsor. Ha ennek az summának beadásában, azmi tárházunkban, *karasia-posztó* kívántatik, akármiféle színű, tartozzék annyi számú vég karasiát az mi tárházunkban bészolgáltatni ide Fejérvárra, minden véget az summába 16 forintba tudván. Azonképpen ha *sája-posztó* kívántatik is, annak singjét, akármí színű legyen, valamennyi szükség lészen, tartozzék singjét 1 forintért 25 pénzért ide Fejérvárra, azmi tárházunkba bészolgáltatni. Ezekon kívül is, valami *bécsi*, vagy *más országbeli* marha mi szükségünkre kívántatik, tartozzék mi nekünk megszerezni és azon áron, amint ott helyében megveszik, minekünk ide Fejérvárra bészolgáltatni, annak az vecturáját és ott való harminczadját is acceptálván,

* Az eredetiben e hely üresen maradt.

reászámálván és az summából defalcálván, ha pedig minékünk ezféle marha szükséges nem lészen, készpénzt tartozzék beadni.

Hogyha valamely *áros ember* az ő marhájával az Magyarorszáiban való harminczadokra akarna menni és azokon akarna megharminczadulni* azokat sem szép szovával, sem igiretivel, sem egyéb okoskodásával az magyarországi harminczadok utáról el ne térítse és el ne hitesse, el se idegenítse, tisztessége vesztése alatt, mert azzal az mi harminczadink jövedelmeinek, melyeket neki *árendába nem adtunk*, minékünk is nagy kárt tenne.

3. Az *áros* és minden egyébféle *kereskedő* embereken szokatlan harminczadot ne vegyen, hanem az szokott és rendelt vectigál szerént vegye meg az harminczadot mindenféle marhától; azmely marha pedig az vectigálban nevezet szerént meg nem volna írva, annak valóranak az kereskedő embertől végére menjen, és az válara szerént vegye meg az marhának harminczadját, minden forint ára marhától 3 pénzt.

4. Hogyha valamely *kereskedő* ember marhájával elszöki az harminczadot s ha akkor meg nem kaphatja is, szabadsága lészen azután is, ahol reá talál, az szöktető embert megfogni és az elszöktetett marhának *két harminczadját* rajta megvenni. Ha pedig az kereskedő ember, ki ezféle dologban találtatik, büntellenek mondja magát, tehát jámbor személyeket gyűjtsön be és az *zásló alatt törvényt láttasson* az dologban. Az melyet pedig tisztán rajta kaphat, hogy marhájával elszökte az harminczadot, azt az régi mód és szokás szerint büntesse törvény szerént.

5. Azmi az *lónak* és egyébféle *megtiltott* marhának kivitelében az ország végezését nézi, abban ő is, *servatis de iure servandis*, az ország articulusához tartsa magát és sem adományért, sem egyéb tekintetért se *lovat*, se *aranyat*, se *ezüstöt* sem egyéb *megtiltott* marhát, az articulus tartása szerént ki ne hagyjon vinni, elválván azoktul az *áros* emberektől, kik magok keresetiért lovakon kocsikon felmennek, kiken azféle terehvonó lovaktul harminczadot ne vegyen.

6. Az minemű *scédák* az magyarországi harminczadokon kikelnek, mely harminczadokat mi *árendába* neki nem adtunk, mely *scédák* az ő kezénél való harminczadokra vitetnek, azokat minden helyeken igazán beszédesse, meggyűjtessé és az mi praefectusunk kezébe, hűsége alatt beszoáltassa.

Azonképen ő is oly bizonyos maga meghihető pecségi alatt való *scédákat* adjon, kiket azok is, kik nála *árendában* nincsenek, magok számadására megtarthassanak.

7. Az *sókamaráknál* is, az minemű *scédák* kibocsáttatnak, melyek az ő reá bizo[tt harmin]czadra** vitetnek, azokat is elszedesse, meggyűjtessé és az praefectusunk kezébe, hűsége alatt beszoáltassa.

8. Ami *váradgyai pörtusunkon* való kamarákról is, minemű *scédák* az *só eladásáról* kelnek, azokat is hasonlatosképpen beszédesse és fogyatkozás nélkül beszoáltassa.

9. Az kereskedő embereket maga hasznáért, avagy valami reájok

* Bizonytalanul írva, lehet „megharminczadulni is.

** A szögletes zárójelbe tett rész az eredetiben kiszakadt.

való haragért, bosszuságért meg ne saczoltassa, meg se hányja marhájokat, hanem amelyikhez kételkedik és valami megtagadott marhából sort ismerne hozzá, szabad légyen marháját meglátni, de kár nélkül. Az ki pedig jámbor és semmi kétség nem lehet marhájához; sőt egynehány harminczadokon békével eljött, az olyant meg ne háborítsa. És ezekben úgy viselje magát, az utána való harminczadosoknak is azonképen meghagyja, hogy mi előnkben ő felőle gyakorta méltó panaszok ne jöjjenek, ha pedig valakitől azféle dolgokért méltó panasz jönne reá, tartozzék annak az mi praefectusunk és számadónk előtt törvényt állani.

Eredetije az Orsz. Levéltár kamarai osztályának utasításai közt.

AZ EÖDÖNFFY-JAVAK UDVARBIRÁJÁNAK UTASÍTÁSA 1657-ben.

Instructio pro egregio Stephano Vitenczy provisore bonorum pueris Georgii Edenffy Vinay de Nagy-Mihály anno domini 1657. 17. mensis Martii data.

1. Mindeneknek előtte az árva gyermek jószágának ha udvarbiró uram az urbarium szerént administratiójához kezd, mindjárt conscribálja minden helyeken az árva jobbágyinak neveket és fioknak is neveket, hogy így ha jövendőben valamely azok közül másuva is találna menni, tudhassák meg és találhassék fel, hogy az árva jószágából el ne idegenüljön. Azonképen az jobbágyoknak minden lábas márháját connumerálja és regisztrálja, kiből jövendőben az ü kegyelme jó magaviselésébül esmértessék meg, ha az jobban épült-e a vagy öregbült-e gondviselése alatt marhájok számán és értékében, mert ha az jobbágy épül jó industriáját, ha pedig fogynak és szegényednek alatta az árva jobbágyi, kárát ismeri az árva gondviselője, melyet refundálni tartozik, ha a feletébb való keménysége avagy álmos restsége miatt esnek ebbeli fogyatkozás.

2. Az árvának kárával hasznot magának semminemű szin alatt sem az árva javából, és jövedelméből, sem az jobbágyokéből ne keressen, hanem conventiójában iratott saláriomával és rendelt prebendájával contentus legyen.

3. Eltávoztassa udvarbiró uram azt, hogy az árva majorság szántóföldében, kerteiben, réteiben és falukon az puszták után való földekben is maga hasznára semmi uton és módon se takartathasson, harmaival az árva majorságából ne etethessen, alioquin megadja az árát, és aféle maga számára vetett őszi és tavaszi vetéseket minden fructusával az árva számára takarítsák, mivel az mely industriával az maga számára való szántáshoz vetéshez hozzá érkezett udvarbiró uram, azon industriával az árva econoneához,* miért nem érkeznek.

4. Comissio nélkül semmiféle erogatiokat az árvának javaiból ne tegyen, mert számadásakor ha miket comissio nélkül kiad, az számvevő nem acceptálja.

5. Valamit ma elvégezhet, holnapra ne halaszsa, mert az halogatásból semmi hasznot nem szokott venni és várni.

* Így.